

Szeged feladatai a számítógép-programban

Dr. Csákány Béla rektor-helyettes, a matematikus képzés fejlesztéséről

Népgazdaságunk következő öt éves tervének igen jelentős része lesz az úgynevezett „számítógép-program”. Ezerint 1975-re a jelenleginek közel kétszeresére — mintegy ötszázra — fog emelkedni az országban működő elektronikus számítógépek száma. Ezek üzemeltetéséhez, irányításához minél előbb megfelelő szakember gárdát kell képezni. A számítástechnikai szakemberek képzésének programjára vonatkozó irányelveket a közelmúltban dolgozta ki a Művelődésügyi Minisztérium. Ennek a programnak a keretében a magyar oktatási intézményekben a most induló öt éves tervben több száz millió forintot fordítunk arra, hogy az oktatás minden szintjén a tanulók és hallgatók az elektronikus számítógépekkel kapcsolatos alapvető ismereteket, illetve számítástechnikai ismereteket elsajátítsák. Ezen a téren rendkívül jelentős feladatok hárulnak tudományegyetemünkre is. E feladatokról, a velük kapcsolatos problémákról kértünk felvilágosítást dr. Csákány Bélától, a JATE rektorhelyettesétől.

— A szegedi szakmatematikus képzésnek hagyományai, vannak, amelyek nyilván kötelezők. Milyen volt eddig nálunk a számítástechnikai oktatás, milyen alapokra építünk?

— Egyetemünkön 1956 óta folyik számítástechnikai oktatás, de eleinte csak egy-két hallgató szakosodott erre a területre. 1962-ig az volt a rendszer, hogy csak matematika-fizika tanári szakra vettünk fel hallgatókat, akik közül a legkiválóbbakat két év után matematikára szakosodtak. Ok még matematika tanári képesítést kaptak, de lényegében már programtervező matematikusok voltak. Az 1966/67-es tanévben végzetek között voltak az első olyan hallgatóink, akik már nem matematikai tanári tanulmányokat folytattak, és szakmatematikusai képesítést kaptak. Ezek a szakmatematikus hallgatók szakdolgozat helyett a mérnökökéhez hasonló diplomamunkát készítettek, amely egy-egy a gyakorlatban más tudományágban jelentkező probléma matematikai modelljének felállításából, a rá vonatkozó számológépi program elkészítéséből, gépen való futtatásából, valamint a gép által adott eredmények értékeléséből állt. 1963-tól megindult a közvetlen beiskolázás és 1969-re a szakmatematikusnak felvett hallgatók száma 25 főre nőtt. 1970-ben az országos számítástechnikai programból adódó szükségleteket látva egyetemünk vezetősége kerte a Művelődésügyi Minisztériumot, hogy a beiskolázási keretszámot 50 főre emelje. Meg kell jegyezni, hogy a javaslat kissé merész volt, mert nem tudtuk, hogy lesz-e megfelelő számú alkalmas jelentkező. Annak érdekében, hogy legyen, egyetemünk széleskörű propagandát folytatott. Ennek illusztrálására példaként elég talán csak annyit megemlíteni, hogy részletes tájékoztatókat küldtünk a nálunk folyó szakmatematikus képzésről szerte az országba szinte valamennyi olyan középiskolának, aki valamilyen matematikai versenyen sikeresen szerepelt.

— Tudomásunk szerint számítástechnikai szakembereink közvetlenül is részt vettek a matematikus képzés reformjának előkészítésében.

— Kibernetikai Laboratóriumunk vezetői valóban személyesen is részt vettek a minisztérium azon speciális operatív bizottságainak munkájában, amelyek a programot kidolgozták. Dr. Kalmár László akadémikus az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságnak is tagja. Szakembereink a Központi Népi Ellenőrző Bizottság felkérésére tanulmányt készítettek az elektronikus számítógépek kompatibilitásáról. Azaz részt vettek abban a vizsgálódásban, amely arra irányult, hogy a számítógéppark fejlesztése során hogyan lehet leggyorsabban felszerelni az ország ipari üzemait elektronikus számítógépekkel.

— A számítástechnikai szakemberek képzésben melyek a közeljövő legfontosabb feladatai a József Attila Tudományegyetemen?

— Ezen a területen eddig is élenjáró helyet foglaltunk el az ország tudományegyetemei között. Ezt valószínűleg meg is tartjuk, hiszen a terveink megfelelően 1972-ben a mi egyetemünk egy R-40-es típusú nagutelejesítményű számítógépet kap, a kézen-dő matematikusok száma pedig évente 100 főre fut fel. Ezzel kapcsolatosan az egyik legégetőbb gondunk, hogy megfelelő elhelyezést nyerjenek mindazok az oktatási egységek — különösen a Kibernetikai Laboratórium — amelyek a hallgatókat képezik. Természetesen a több hallgatóhoz megfelelően több oktató is kell. Annál is inkább, mert nemcsak a felsőfokú számítástechnikai szakemberek képzésében kell részt vennünk hanem középiskolákban is — például programozókat — is kell képeznünk. Itt azt is meg kell jegyezni, hogy minél előbb meg

kell találnunk a módokat arra is, hogy formálisan is — például tudományos minősítésekkel is — kifejeződjék kibernetikusaink munkájának erkölcsi megbecsülése. Arra is kell törekednünk, hogy az egyetemünkön végzők közül azok, akiknek a szakterületén jelentkezik a számítástechnika jelentősége már az egyetemi évek alatt megszerezhesék az alapvető képzettséget. Fokozatosan meg kell szerveznünk, hogy az egyetemi matematikai képzésben részesülő hallgatók — például a fizikusok, biológusok, vegyészek is — kötelező jelleggel alapvető számítástechnikai ismereteket szerezzenek. A közeljövőben szükség lesz a csak középiskolai matematikai képzettséggel rendelkező hallgatók számára számítástechnikai speciálkollégiumok indítása. A korunkban lejátszódó tudományos technikai forradalom, melynek eredményeként az ember lényegesen meg tudja növelni saját szellemi erejét, kívánatos, hogy minden egyetemet végzett ember számára a számítástechnika területén való általános tájékozódás megszerzését.

A szegedi meteorológusok ünnepe

A Magyar Meteorológiai Társaság Szegedi Csoportja a szegedi meteorológiai észlelések megkezdésének 100 éves évfordulóját alkalmából december 1-én az Ady téri épület TTK előadótermében ünnepi előadói ülést rendezett. Dr. Wagner Richard egyetemi tanár megnyitotta az ülést dr. Béll Béla a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja mondott ünnepi beszédet. A jubileum alkalmából a Magyar Meteorológiai Társaság Elnöksége nevében köszöntötte a szegedi csoportot, majd a tudomány ág fejlődése szempontjából értékelte az elmúlt száz év jelentőségét. A meteorológia tudományának fejlődésében a mezőgazdaság, a közlekedés, a technika eredményeinek hatása mellett hangsúlyozta a megfigyelő és észlelő állomások hálózatának óriási jelentőségét, mint olyan bázisát, amelyre a meteorológia gyors fejlődése során mindig támaszkodott és támaszkodhat is.

— Az elmúlt száz év óta a szegedi állomás — mondotta — az európai, majd az egész világra kiterjedő hálózatnak értékes láncszeme. Adatai ott vannak minden ország naponta többször készülő időjárás térképén. A repülés fejlődésével a szegedi állomás programja is jelentősen bővült. A szegedi egyetem évtizedeken át otthon biztosított a Meteorológiai Intézet fejlesztett állomásának, amely később az Országos Meteorológiai Szolgálat új rádiószonda állomásán rangos magaslégtér obszervatóriumává vált. Szegeden folytak 1925–31 között dr. Hille Alfréd egyetemi magántanár irányításával és az egyetem fiatal hallgatójának, majd tanársegédének Wagner Richardnak részvételével az első magyarországi repülőgépes aerológiai mérések. Itt kezdte meg Wagner Richard negyven évvel ezelőtt a pilótálegyőbök alkalmazásával a magassági méréseket, amelyek budapesti mérésekkel társulva lehetővé tették a magyar medence szélviszonyainak három dimenziós kutatását.

A szegedi csoport országos és nemzetközi rangja mellett a szónok egy másik, népgazdaságunk szempontjából igen jelentős tényező is hangsúlyozta, miszerint szegedi adatsorokkal ismerték meg és írják le Magyarország éghajlatát, ezek tárják fel az éghajlati energiákat, a mezőgazdaság, a közlekedés, az üdülés a klimatikus gyógyászat természetadta lehetőségeit. A továbbiakban az éghajlati állomás jelentőségeiről, az urbanizáció előretéréséből adódó fontos feladatairól beszélt.

Wagner professzor négy évtizedes munkája nyomán kialakult s ma már külföldön is jól ismert és gyakran felkeresett szegedi iskola, az Acta Climatologica publikációját biztosítékot nyújtott arra, hogy az egyetemi állomás adatsora, az urbanizáció éghajlati témája szakszerű feldolgozásban segítséget nyújtson Szeged város fejlesztési terveihez.

Az ünnepi beszéd után dr. Novák Akos, a JATE Egyetemi Könyvtárának osztályvezetője a szegedi meteorológiai észlelések története címmel tartott előadást. Ezt követően az Országos Meteorológiai Szolgálat nevében dr. Szakály József az MMT főtitkára, az ELTE Meteorológiai Tanszékének nevében dr. Dobosi Zoltán egyetemi tanár, dr. Péczely György a Központi Aerológiai Intézet helyettes igazgatója, az egyetem egykori hallgatója köszöntötte az évforduló alkalmából a szegedi csoportot és vezetőit. Dr. Hille Alfréd a földrajztudományok kandidátusa, az egyetem volt magántanára leveleiben fejezte ki köszöntését és jókívánásait.

Az ünnepi előadói ülés Wagner Richard professzornak mikroklíma kutatásairól szóló előadásával, illetve dr. Boros József tanársegédnek a bukki mikroklíma kutatásról készült kisfilmjének levetítésével zárult.

S. N. E.

Gondolatok a közéletiségről

Hosszú ideje foglalkoztat a közéletiség problémáink. Különösen annak, az egyetemi és főiskolai hallgatókra jellemző vonásai.

A beszélgetések, viták során — és ebben az írásban is — végsősoron két lehetőség kínálkozik: erősíteni a témát elvi, elméleti oldalról — általánosságban, vagy konkrétumokkal tüdőprengeni a szükségesség és előrelépés lehetőségén. Úgy gondolom hasznosabb e cikkben is inkább az utóbbival foglalkozni. A téma elméleti, elvi oldala ugyanis világos, egyértelmű. Azt kell belőle érteni, hogy a közéletiség a társadalom igénye az egyénnel szemben és nem fordítva.

Vitkozom azokkal, akik azt vallják, hogy a hallgatók közéleti lehetőségeit, éppen tanulói, „félkész” mivoltukból következően szűkek, behatároltak. Ellenkezőleg, számtalan példa is igazolja, hogy a hallgatói évek alatt a társadalmi, közéleti tevékenység lehetőségei gazdagabbak, mint a végzés után.

A közéleti munka rangja

A hallgatók közéleti tevékenységének értékelése, rangja sem egységes. Némelykor nehézkesen ismernek el teljes értékű társadalmi munkaként jelentős szakmai, vagy más jellegű köz-

életi tevékenységet. Pedig látni kellene már végre, hogy a hallgatóként végzett közéleti munka nem valamiféle próbamunka, hanem teljes, — ha szabad úgy fogalmazni — felnőtt értékű társadalmi munka. Ebből következően akkor hasznos igazán, ha a hallgató az egyetemi, főiskolai évek alatt olyan területen végez társadalmi munkát, amelyet, mint diplomás a munkahelyén, vagy környezetében is szívesen végez majd.

Sajnos az a tapasztalat, hogy a hallgatók jelentős része nem végez tudatos, perspektívikus igényű közéleti munkát. A társadalmi igény viszont a munkahelyen, környezetében gyakran nagyon határozottan jelentkezik. Így jogosnak tűnik az a kérdés, hogy lehet-e az egyetemen, főiskolán kötelezővé tenni a társadalmi, közéleti munkát, mint a felkészülés egyik területét? Nehéz egyértelmű választ adni. Talán egynémely vonatkozásban feltétlenül igen. Úgy gondolom a hangsúly azonban nem a kötelezőn van. A hallgatóban azt a folyamatot kell — neveléssel, személyes példával, tevékenységi lehetőségek biztosításával — elindítani, amely a kezdeti kedvet tartós belső igénnyé duzzasztja.

Mindenki, aki ezen munkálkodik tudja, érzi, hogy ez talán a legnehezebb. A probléma lényege — úgy érzem — abból ered, hogy a hallgatók közül jónéhányan nem érzik annak jelentőségét, hogy ők egyetemi, főiskolai hallgatók. Úgy tűnik nincsenek tisztában a hallgatói mivoltukból következő elvárásokkal, a kötelezettségekkel. A felvétel után mintha csökkenne a felvétel előtt tapasztalható oly nagy lendület, mintha túlságosan is megbújának a tanulmányi kötelezettségek tankönyvhegyei mögött. Természetes, hogy elsődleges köteletség a tanulás, de nem egyetlen köteletség!

És a lehetőségek?

Úgy fogalmaztam néhány sorral előbb, hogy szélesek a hallgatók társadalmi, közéleti tevékenységi lehetőségei. Erdemes ezek közül néhányat boncolgatni. Elsősorban azokat, amelyek egy-egy intézmény falain kívül is végezhetők. Munkálkodnunk kell azon, hogy a városban tanuló, élő egyetemi és főiskolai hallgatók jobban megismerjék egymás életét, munkáját. És itt valamennyi szegedi felsőoktatási intézményről szó van. Keressünk kell annak lehetőségeit is, hogy városunk felsőoktatási intézményeinek hallgatói közelebb kerüljenek a város lakosságához. Ezzel összefüggésben például konkretizálnunk kell az egyetemi és főiskolai napok tartalmi és formai céljait — jelentős továbblépési igénnyel, valamennyi szegedi intézmény bevonásával. Az itt tanuló ötezer hallgató, de úgyhiszem a város számára is lényegi kérdés a városhoztartozás érzésének erősítése.

A hallgatók egy-egy csoportja eddig is végzett nagyon értékes közéleti munkát: a főiskolások a gyermekklinika korrepetáltak, az orvoshallgatók az ápolónőhiányt igyekeztek pótolni, a gyógyszerészek az influenza járvány idején a gyógyszerellátásban serénykedtek, a házpatikákban teremtettek rendet, a tudományegyetem hallgatói példamutatóan segítették a fizikai dolgozó szülők tehetséges gyermekeinek tanulmányi felkészítését, kollégiumokban idegennyelvi klubokat vezettek, a zeneművészeti főiskola hallgatói tematikus hangversenyeket, meghívások fellépéseket rendeztek, az élelmiszeripari hallgatók a városi élelmiszerkutatásban vettek részt.

Mind tiszteletet és elismerést érdemlő munkák, de a lehetőségek ennél, mind számban, mind tartalomban lényegesen tágabbak: pl. az egyre gyarapodó üzemi, iskolai KISZ klubok politikai, kulturális, ismeretterjesztő programjainak segítése (jogászok, főiskolások, orvosok, gyógyszerészek, zenészek). Bekapcsolódás egyes városi kutatási programokba. A tanárszakosok esetében az úttörő csapatok, középiskolai KISZ szervezetek tevékenységének mélyebb, gyakorlatibb megismerése, hogy majd tanárként ne legyen „újdonság” ez a terület sem.

Úgy tűnik érdemes lenne életre hívni az igények felmérésére egy munkacsoportot valamennyi szegedi felsőoktatási intézmény KISZ vezetőségeinek megbízottaitól. Nem elégedhetünk meg azzal, hogy — mint hallani néha — mi szívesen mennénk, de nem hívtak!

Úgy gondolom, hogy e tevékenység kiértékelésével a hallgatók KISZ tevékenységének sajátos, érdekes, hatékonyabb formáit is megteremtethetünk, amely minden bizonnyal erősítené az alapszervezeti KISZ tevékenységet is.

És a diploma megszerzése után?

A diplomással szembeni elsődleges társadalmi igény, hogy tudását ne őrizze magában, segítse azzal környezetét ismeretanyagának gazdagodását, a tudás iránti igény felkeltését. A fiatal diplomás megbecsülését csupán a diploma csak nagyon rövid ideig biztosítja. Tartós tiszteletet csak emberséggel, jó szakmai és szívesen végzett társadalmi, közéleti munkával lehet kivívni, amelyhez pótolhatatlan gyakorlati és pszichikai segítséget ad a hallgatói évek alatt végzett ilyenirányú munka tapasztalata.

DR. MÉSÁROS DEZSÓ

Százötven éve született Engels Frigyes

1970. az emlékezések éve. Valamennyi nevezetes dátum a nemzetközi munkásmozgalom történetéhez kapcsolódik: huszonöt éve szabadult fel hazánk, száz éve született Lenin és a napokban emlékezünk meg a tudós forradalmár Engels Frigyes születésének százötvenedik évfordulójáról.

Az alábbi néhány sorban, mivel a jelzők halmazásával nem akarjuk sérteni a nagy forradalmár emlékét, azt idéznénk ami a máról jut eszünkbe Engelst idézve emlékezetünkbe. (Az igazán nagyokat sohasem kell aktualizálni, mert mindig aktuálisak, hiszen ebben áll nagyságuk).

Engels kétségtelenül nem alkotott olyan monumentális művet, mint a Tőke. Am ez egyáltalán nem kisebbíti érdemeit. „Engels rendszerint csak egy-egy polémia szükségleteinek hatására mélyítette el nézeteit elméleti tanulmányokká. „(A. Cornu). Egv ilven harc szülőtte a ravaszó Anti-Dühring is. Élete vége felé Engelsnek a kibontakozó, majd egyre inkább megszilárduló revizionizmussal kellett harcolnia. Harcolt a marxizmus meghamisított ellen és harcolt azért, hogy a munkásmozgalom vezetői világszerte lássanak az elméleti kérdésekben és hogy „... mindig szem előtt tartásuk, hogy a szocializmus, amióta tudománnyá vált megköveteli, hogy tudományként is ízzák, azaz, hogy tanulmányozzák.” Itt már a mában vagyunk Gyorsan változó világunkban sokan akarták „modernizálni” Komulhoz igazítani” a marxizmust. Olvasni kell Engelst és

a klasszikusokat, hogy adekvátan tudjuk korunk valóságát felfogni. A szellemét és ne a betűjét tartjuk fontosnak. A szelleme pedig modern! Tehát nincs mit modernizálni. Am ez nem jelenti a marxizmus teljesebbé tételéről való lemondást. Eavik levelében írta Engels: „... ne tulajdonítson minden egyes szónak jelentőséget, hanem tartsa szem előtt az összefüggést.”

Olvaszuk gondolkodva Engelst és a klasszikusokat.

N. L.

MEGEMELT ÉKÉZÉS A TUDOMÁNYEGYETEMEN

A szegedi egyetemek és főiskolák marxizmus-leninizmus tanszékei és az MSZMP Csongrád megyei Oktatási Igazgatósága Engels születésének 150. évfordulóját alkalmából emlékülést rendezett az egyetemek közötti sulálában december 3-án délután. Az emlékülésen dr. Márta Ferenc akadémikus, az MSZMP KB tagja, a JATE rektora mondott ünnepi megnyitót. Ezután dr. Horvát László docensnek, a filozófiai tudományok kandidátusának dr. Mihai László adjunktusnak dr. Székely Istvánának, az MSZMP Csongrád megyei Oktatási Igazgatósága tanszékvezető tanárának, a filozófiai tudományok kandidátusának, és dr. Varga Lajos adjunktusnak a történelmi tudományok kandidátusának előadásai hangzottak el.